

A KASZ története

1900-2000

SAKSZERVEZETÜNK ELSŐ 100 ÉVÉNEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA*

TARTALOMJEGYZÉK

- I. A kezdetek
- II. A Kereskedelmi Alkalmazottak Szakegylete (KASZ) (1900-1909)
- III. A magántisztviselők szervezkedése (MOSZ, MKAOSZ) (1909-1918)
- IV. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége (KAOSZ) (1918-1948)
- V. A vendéglátóipari dolgozók szervezkedése
- VI. A magánalkalmazottak mozgalmi (1945-1950)
- VII. A Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete (KPDSZ) (1950-1951)
- VIII. A vendéglátóipari dolgozók mozgalmi (1939-1951)
- IX. A Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezete (KPVDSZ) (1957-1989)
- X. Kereskedelmi Szakszervezetek Szövetsége (KSZSZ) (1989-1993)
- XI. Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete (KASZ) (1993 -)

I. A kezdetek

A XIX. század a nagy történelmi átalakulások kora Európában. A feudális rendet felváltja a kapitalizmus – és vele megjelenik az ipari és mezőgazdasági proletariátus.

Magyarországon – mint általában Európa keleti részén – késve és tökéletlenül ment végbe a polgári átalakulás.

Az 1848-49-es szabadságharc leverése után az 1867-es kiegyezés által létrejött Osztrák-Magyar Monarchia nyitotta csak meg az utat a magyar kapitalizmus fejlődése előtt.

A munkások közötti szervezkedés – szakmai önszegélyző és önképző egyletek alakulásával – kezdődött.

Korán a szervezkedés útjára léptek a kereskedelmi alkalmazottak és a magántisztviselők is.

1890 és 1910 között a munkások kivívták, hogy a hatóságok engedélyezzék a helyi szakegyletek országos szakszervezetekké alakulását. **A szakszervezetek taglétszáma gyorsan növekedett:** a századfordulón még alig 10 ezer munkást tömörítettek, 1906-ra a létszámuk meghaladta a **150 ezret**.

A kereskedelmi alkalmazottak Magyarországon először 1848. április 27-én hallatták a hangjukat: a pesti boltos legények gyűlést tartottak a vasárnapi 10 órai üzletzárás érdekében.

Ugyanez év május 7-én benyújtották a kereskedőtestülethez a kívánságaikat a vasárnapi munkaszünetről és a munkaidő szabályozásáról.

A kérvényeknek nem lett foganatjuk, de a szervezkedési szándék felbukkanása bizonyítja, hogy már akkor **felébredt az összefogás és a közös fellépés gondolata**.

Az 1867-es kiegyezést követően a kereskedelem is fejlődésnek indult: kiépült Budapesten a szakosított üzlethálózat, az áruforgalom 2-3 évtized alatt megnégyszereződött. Az üzleti élet fejlődése vidéken lassúbb volt: sokáig a házaló kereskedelem és a vásárok, s szakosodás helyett a vegyesboltok jellemezték. A boltok többsége alkalmazott nélkül működött: a tőkeszegény vállalkozó kis bódékban, képesítés nélkül, maga próbált szerencsét.

A **bolti dolgozók jogviszonyát**, az üzletek záróját, a vasárnapi munkaidőt évtizedekig semmiféle **törvény nem szabályozta**. Elvárták, hogy legyenek jól öltözöttek, de ennek az anyagi feltételét nem biztosították számukra.

Az inas annyit tanult meg a szakmájából, amennyit el tudott lesni. Verhették, a legpiszkosabb, legnehezebb munkát végeztették el velük, "bagóért" vagy ingyen.

Annak ellenére, hogy a kereskedelmi alkalmazottak helyzete sok vonatkozásban rosszabb volt az ipari munkásokénál, a szervezkedésüket hátráltatta a kereskedelem koncentrátságának rendkívül alacsony fokából fakadó szétszórtság.

A bolti alkalmazottak 1895-ben tették meg a szakegyleti szervezkedés első lépéseit. 1895 augusztusában az Akácfa utcai Trieszt kávéházban tartották az üzleti alkalmazottak első gyűlését. A bérek és a munkaidő szabályozását, a vasárnapi munkaszünet bevezetését követelték. Kugler Gyula – szociáldemokrata kereskedelmi dolgozó – volt a szónok. Ezt – nyilván gondos előkészítés alapján – egy hangoskodó csoport megzavarta, s kivonult, hogy megalakítsa a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szakegyletét (KAOE). Ez egy antiszocialista, a tulajdonosok támogatását élvező formáció volt.)

A Trieszt kávéházban egy 25 tagú szervező bizottság kidolgozta a megalakítandó szakegylet alapszabály-tervezetét. 1895. szept. 4-ére kitűzték az alakuló ülést: itt jött létre a Budapesti Kereskedősegédek Szakegylete, amelyet a hatóság nov. 11-én feloszlattott, s csak másfél év múltán kapta meg a működési engedélyt.

1897-ben sikerült kiadni a szakegylet első sajtóorgánumát Kereskedő Segéd címmel.

A lap sürgetésére 1897. április 4-én jóváhagyták a szakegylet alapszabályzatát. A legalitás azonban rövid életű volt: a Bánffy-kormány belügyminisztere feloszlatta a szervezetet, a vezetők egy részét kitoloncoltatta a fővárosból.

E brutális lépéssel lezárult a kereskedelmi alkalmazottak szakszervezeti mozgalmának előtörténete.

A 2 esztendővel később ismét meginduló szervezkedés immár végérvényesen megalapozta a kereskedelem dolgozóinak szakszervezeti mozgalmát.

II. A Kereskedelmi Alkalmazottak Szakegylete (KASZ) (1900 – 1909)

1900-ban a kereskedelemben (főnökök és alkalmazottak) összesen 169.313 fő dolgozott. Ez a lakosság 2 %-át jelentette.

A kereskedelmi alkalmazott napi munkaideje 12-14, a fűszereseknél 16 óra volt. Ha betegség miatt hiányzott, a havi 50-90 korona fizetéséből naponta 3 koronát levontak. Amennyiben 6 napnál többet mulasztott, felmondási idő nélkül elbocsátották.

A legrosszabb viszonyok között az áruházi eladók dolgoztak: napi 14 órai munkával havi 30-40 koronát kerestek. A bérük rovására ún. "Jancsi-bankót" kaptak, amellyel a munkáltató által fenntartott kávéházban, boltban lehetett csak vásárolniuk.

Az ádáz konkurenciaharc garasossá tette a kereskedőt: alkalmazottjában csak a profitszerzés eszközét látta.

A század elején kibontakozó gazdasági válság fékezte az offenzív bérharcot, de a politikai helyzet – azzal, hogy Bánffy Dezső miniszterelnök megbukott, s utódja, Széll Kálmán liberálisabban kezelte a munkásügyet -, kedvezőbb feltételeket teremtett a szakszervezeti mozgalom számára.

Ez idő tájt már 34 szakmai egyesület működött a fővárosban, s a mozgalom központi szerve, a Szakszervezeti Tanács egyre hatékonyabb volt az irányításban.

A Budapesti Kereskedőegyletek Szakegyletének korábbi szervezői: Kugler Gyula, Singer Vilmos, Geiger Árpád elérkezettnek látták az időt, hogy ismét kísérletet tegyenek a szakegylet létrehozására.

1900. november 4-én, vasárnap este 9 órakor a Teréz körúti Merán kávéházban létrehozták a **Kereskedelmi Alkalmazottak Szakegyletét (KASZ).**

A gyűlés fő témája a vasárnapi munkaszünet követelése volt.

"6 napot dolgozzál, a hetediken pihenjél – ez volt az Úr szava. 6 napot dolgozzál, és ne pihenjél – ez a kalmár szava."

Az elnök Geiger Árpád lett, Singer Vilmos alelnök, Kugler Gyula a titkár.

Ott helyben azonnal 100 kereskedelmi alkalmazott és tisztviselő lépett be, de néhány nap múlva már megduplázódott a taglétszám.

A szervezet részét képezte a magyarországi szociáldemokrata munkásmozgalomnak, s élesen elhatárolódott a bolti dolgozók "sárga" szervezetétől, a KAOE-től.

A gyűlést követően napvilágot látott Kugler Gyula "Ébredjétek kereskedelmi alkalmazottak!" című írása, amely a frissen alakult KASZ első röpirata volt. Kifejezte a szervezett kereskedelmi alkalmazottak azon

meggyőződését, hogy a bolti dolgozók céljainak megvalósítása nem függhet a főnökök és a kormányzat kegyeitől, hanem a mozgalom erejétől. Vitába szállt azokkal, akik a gazdasági prosperitást féltik a hétvégi pihenőtől.

A belügyminiszter az új szakegylet alapszabályzatát 1901. március 3-án láttamozta: 86 870/900. sorszámmal.

A mai KASZ – a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete – joggal tekinti születésnapjának a KASZ 1900. november 4-ei alakuló ülését.

1902. február elsején megjelent a szakszervezet sajtóorgánuma, a Magyarországi Kereskedelmi Alkalmazottak Lapja – ezzel is kifejezésre juttatva, hogy a KASZ a szervezetét országos méretűvé kívánja fejleszteni.

A KASZ megalakulásától intenzíven végezte szervező- és érdekképviseleti munkáját: jogvédelmet, állásközvetítést, szaklapot, művelődési lehetőségeket teremtett a soraiba lépő tagoknak. Igen fontosnak tartotta a vidéki bolti dolgozók körében végzendő szervező munkát. A vidéki gyűlések nagy sikerű előadója volt Gárdos Mariska, a szakszervezet egyik legaktívabb harcosa.

A kereskedelmi dolgozók mozgalma lényegében a segédek mozgalma volt. Közöttük is a legnehezebb viszonyok között a fűszerkereskedők éltek. Ez magyarázza különös agilitásukat a mozgalmon belül.

Rajtuk kívül a segédmunkások, az ügynökök és utazók élet- és munkakörülményeinek javítására a szakegyletben csoportok, szekciók alakultak.

A kereskedők természetesen aggodalommal figyelték alkalmazottaik szervezkedését. Nem egy munkáltató- elbocsátás terhe mellett – tiltotta meg a mozgalomban való aktív részvételt az alkalmazottainak.

Az 1900-1903-as gazdasági válság növelte a munkanélküliséget, az áruforgalom pangását eredményezte. **A KASZ a munkanélküliség, az alacsony bérek, a hosszú munkaidő miatt és a vasárnapi munkaszünet bevezetése érdekében ezekben az években 45 ezer résztvevő jelenlétében, 320 értekezletet, nagygyűlést tartott.** 12 röpiratot szerkesztettek, amelyet 130 ezer példányban osztogattak és ragasztottak ki, 14 beadvánnyal fordultak a kereskedelmi miniszterhez. Néhány üzlet előtt tiltakozó tüntetést szerveztek, s 6 kereskedővel szemben bojkottot alkalmaztak.

Gyűléseiket többször betiltották. A hatósági terrorral szemben 34 alkalommal szerveztek tüntetést.

A kereskedelmi alkalmazottak első nagy utcai tüntetése 1903. május 30-án zajlott le a fővárosban 2000 résztvevővel.

Ilyen mozgalmas előzmények után a kereskedelmi miniszter 1903 júniusában kiadta új rendeletét, hogy vidéken minden üzlet, Budapesten a fűszerboltok vasárnap délelőtt 10 órától kötelesek zárva tartani, a budapesti iparcikk kereskedők pedig vasárnap nem is nyithatják ki üzletüket.

A miniszter beismerte, azért döntött így, mert félt a kereskedelmi alkalmazottak mozgalmának újabb nagyobb hullámától.

1905-ben a fűszeres segédek az alábbi követeléseket fogalmazták meg nagygyűlésükön:

- a teljes vasárnapi munkaszünetet,

- a napi 12 órás maximális munkaidőt,
- a természetbeni ellátás eltörlését,
- a segédeknek szolgálati idejüknek megfelelő, egységes fix fizetést,
- a szakszerveleti állásközvetítés elismerését és igénybevételét,
- a kihordási és zsákolási munkák eltörlését,
- a tisztességes bánásmódot.

Várakozásuk az intézkedések megtételére hiú reménynek bizonyult. A KASZ demonstrációkat szervezett, de spontán sztrájkok is kitörték.

A kereskedelmi dolgozók harcukban nem voltak egyedül: más szakmákban szolidaritási sztrájkok tartásával, közös tüntetéssel és egyes üzletek elleni bojkott eszközével álltak követeléseik mellé.

A magyar szakszervezetek 1908. októberi rendkívüli kongresszusa határozatot fogadott el a kereskedelem dolgozóinak **8 órás munkanapjának kiharcolásáról, a törvényben szavatolt felmondási idő és szabadság kiharcolásáról.**

A szakszervelet nagy súlyt fektetett a tagok művelésére, és jelentős volt a szociális működése is.

Az éves tanácskozásokon nagy hangsúlyt kaptak a **bérrel és a munkaidő hosszával kapcsolatos követelések.** Kritizálták a tagok egy részének passzivitását, valamint a nem tagok saját sorsuk iránti nemtörődömségét.

III. A magántisztviselők szervezkedése (MOSZ, MKAOSZ) (1909-1918)

A magántisztviselők szellemi munkások, akiknek – eltérően a köztisztviselőktől – egzisztenciája nem volt törvényes biztosítékokkal garantálva. A tisztviselői munkakörökben a nőket alacsonyabb fizetéssel alkalmazták – ez a háború alatt általánossá vált.

Fenyő Vilmos, a magántisztviselői szervezkedés egyik harcosa hirdeti, hogy érdekeik a munkásokéhoz állnak közelebb, nem az őket alkalmazó tőkéséhez. 1898-ban jött létre a Magántisztviselők Országos Szövetsége (MOSZ).

A magántisztviselők egy része 1901-től a KASZ-ban kezdte mozgalmi életét, majd 1906-ban önállóvá váltak Magyarországi Magántisztviselők Egyesülete néven. Ám hamar belátták: a nagyrészt közös munkáltatókkal szembeni harc miatt hasznosabb a szervezeti eggyé olvadás, így 1909. február 15-én, rendkívüli kongresszuson a **Magántisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségének (MKAOSZ) létrehozásáról döntöttek.** Ez a szervezet 1918-ig maradt fenn. Az egyesülés után az új szaklap Magánalkalmazott címen jelent meg.

Az egyesüléssel a kereskedelmi alkalmazottak középutas vezetői alakíthatták a szervezet arculatát – mind a magántisztviselő balszárny, mind a jobboldali vezetők visszaszorultak. A szövetségben belül a kereskedelmi dolgozók számbeli fölényben voltak: 2000:800 arányban.

A szakosított egyesületek a különböző kereskedelmi ágazatok sajátos problémáinak megvitatására rendkívül alkalmasak voltak.

A korábbi esti záróra, a vasárnapi teljes munkaszünet követelése terén az MKAOSZ együtt tudott működni más szervezetekkel, és harcukat támogatták a szervezetlen kereskedelmi dolgozók is.

1911 tavaszán Budapest polgármestere, Bárczy István megegyezett az alkalmazottak és a munkáltatók képviselőivel, hogy ezután a budapesti üzletek általában este 8 órakor, a fűszerboltok ½ 9-kor zárnak.

Az alkalmazottak szervezete – annak érdekében, hogy szélesítse támogatói körét – sok ezer példányban kis cédulákat nyomtatott, melyeket a vevők csomagjába csúsztattak: **"Ne vásároljunk este 8 óra után!"** szöveggel.

Az MKAOSZ anyagi erejének növekedésével **segélyezték a munkanélkülivé váltakat, fellendült az oktatási és sporttevékenység, a turisztika.**

Az I. világháború, a katonai behívások, a gazdasági visszaesés hatására kialakult társadalmi krízis a kereskedelemben is jelentősen éreztette a hatását. A Szövetség helytállt a nehéz években, fokozódó aktivitással ellensúlyozta a veszteségeit.

1917-18-ban egymást követték a sikeres bérharcok. Megismerték a szervezethez tartozó és a szervezett fellépés módszereit.

Különösen olyan üzletekben és áruházakban, ahol minden alkalmazott a szervezethez tartozott, a tulajdonosok egy része már a sztrájk bejelentésekor vagy 1-2 órás munkabeszüntetés után hajlandó volt engedelményekre, a követelésekről az érdemi tárgyalásra.

Fellendült a szervezet politikai tevékenysége is. A háború végére a radikalizálódás volt a jellemző, amelyben a magánalkalmazottak jártak az élen. Ugyanakkor új szelek fújtak a polgári vezetésű magánalkalmazotti szervezetekben is.

IV. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége KAOSZ (1918 - 1948)

A frontról hazatérve – az őszirózsás forradalom győzelmét követően – **az alkalmazottak tömegesen áramlottak a szakszervezetbe.** 1918. november 18-án a 2 polgári szervezet (a KAOE és a MOSZ) egyesült az MKAOSZ-szal, majd immár fő foglalkozási ágak mentén vált 3 önálló szervezetté, de mindhárom a Szakszervezeti Tanács kötelékében működött: a magántisztviselők, külön az ipari és közlekedési tisztviselők és külön a kereskedelmi alkalmazottak.

Így jött létre 1918. nov. 24-én a **Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége (KAOSZ).**

Az egyesülési közgyűlésen olyan határozatot hoztak, hogy szervezetlen dolgozó a kereskedelmi szakmában nem helyezkedhet el.

A Szövetség 1918 decemberében nagygyűlést tartott, ahol követelték a leszerelt katonák visszavételét és a minimális bérek megállapítását. Több helyen – a női konfekció, a látszerész, a gyermekruha, a kötött-szövöttáru és a csemege szakmában kollektív szerződéseket kötöttek, rácsúfolva arra a híresztelésre, hogy a szétszórtság miatt erre nincs a szakmában lehetőség.

A KAOSZ a Tanácsköztársaság idején tovább erősödött: már 33.296 tagot tartott nyilván.

A Tanácsköztársaság bukását követően annak rendeleteit hatálytalanították, támadás indult a dolgozók demokratikus szabadságjogai ellen, s ez jelentősen csökkentette az érdekvédelem esélyeit, hatékonyságát.

1921-22 fordulójáig a szakszervezeti mozgalom minden szervezete, intézménye ténylegesen törvényen kívüli helyzetben volt.

Tekintettel arra, hogy a szakszervezetek egy fasiszta diktatúra körülményei között működtek, olyan új körülményekkel is szembe kellett nézniük, mint létesítményeik elfoglalása, rendezvényeik betiltása, lapjaik elkobzása, aktivistáik internálása.

A kereskedelmi alkalmazottak 1921 és 1924 között több bérmozgalmat küzdöttek végig.

A KAOSZ 1923 februárjában ülésező közgyűlése az alábbiakban fogalmazta meg a bolti dolgozók követeléseit:

1. a teljes vasárnapi munkaszünet;
2. 8 órás munkanap;
3. 2 órás ebéйдő;
4. ünnepnapokon délutáni munkaszünet;
5. a felmondás és a végkielégítés szabályozása;
6. munkaügyi bíraskodás;
7. a betegsegélyző pénztár autonómiája;
8. a minimális bérek törvényesítése;
9. rokkant- és aggkori biztosítás;
10. a szabadságidő rendezése;
11. a munkanélküliek segélyezése, a szakszervezeti oktatás támogatása;
12. demokratikus szabadságjogok.

A magántisztviselők **élet-és munkakörülményei is romlottak**: a válságokkal küzdő cégek leépítették a tisztviselők létszámát, ezzel egyidejűleg – az óriási tartalék munkaerő miatt – a keresetek, a munkafeltételek romlása, a munkaidő hossza ellen sem voltak képesek hatékonyan fellépni. Vasárnap csak részlegesen volt munkaszünetük. Az itt alkalmazottak 92,8 %-a volt kénytelen túlórázni, közülük 61 % teljesen ingyen.

1921. április 17-én a Royal-Apolló mozi nagytermében több száz magántisztviselő nagygyűlésen tiltakozott az elbocsátások, a fizetéscsökkentés és az adóterhek növekedése ellen.

A Szövetség irányításával azonban elsősorban a békés tárgyalások módját keresték: memorandumot intéztek 15 munkáltatói szervezethez – ám ez csak egyes cégeknél vezetett eredményre, többnyire vajmi kevés sikerrel jártak.

Az 1924 novemberében tartott kongresszusukon táviratban tiltakoztak a kereskedelemügyi miniszternél az új magánalkalmazotti törvénytervezet ellen, amely a felmondási időt le kívánta szállítani 3 hónapról 6 hétre, a végkielégítést pedig eltörölni. Az óriási tiltakozás miatt ez a törvénytervezet végül nem került a parlament elé.

1924-től a bérmozgalmak átmenetileg veszítettek az erejükből: **a munkanélküliség fokozódásával a kivívott eredmények megvédelmzése állt a mozgalom középpontjában.**

A munkanélküliség krónikussá válását jól mutatják a szakszervezeti segélyezés adatai:

1924-ben 467 segélyezettnek 10.859.- pengőt fizettek ki, míg 1928-ban 659 főt 58.315.- pengővel kellett segélyben részesítenie a szakszervezetnek.

Az 1927-es kongresszus gazdasági és szociálpolitikai programot fogadott el, amely megállapította, hogy az utóbbi 3 év állástalanságot, nyomort, éhezést és nem ritkán öngyilkosságot hozott, az állásban levők megfélemlítését, a munkaidő felemelését. Követeléseik között szerepelt pl. a fizetési minimum törvényes megállapítása, a tartósan munkanélküli tisztviselők soron kívüli nyugdíjazása, a 8 órás munkaidő, a túlórázás eltiltása, a kötelező alkalmazotti nyugdíjbiztosítás és üzemi alkotmány.

Az 1929 októberében kitört gazdasági világválság Magyarországot is elemi erővel rázta meg. A kiskereskedők felének jövedelme nem érte el az adómentes létminimumot, s **több ezer kereskedő volt kénytelen lehúzni a redőnyt.**

A nagyfokú munkaerő-kínálat kedvezőtlenül befolyásolta a bolti dolgozók bérének alakulását. A logika azt kívánta volna, hogy rövidebb munkaidőben dolgozzanak a boltok az emelkedő rezsi és a csökkenő vásárlóerő miatt, ám a kereskedők a nyitva tartás meghosszabbításától várták az üzletmenet fellendülését. Ám a záróra kitolása csak a villanszámlát növelte, nem a bolti forgalmat.

Miközben 1930-ban egy öttagú család heti létminimuma 73,22 pengő volt, a kereskedelmi alkalmazottak 60 %-ának havi 100-200 pengő közötti keresete volt.

A Horthy-rendszer adópolitikája értelmében az alkalmazottak különböző címeken fizetett adói az ötszörösét tették ki annak, mint amit vagyonadó címen a tőkésekre róttak ki. Imrédy Béla pénzügyminiszter az államháztartás egyensúlyának és a pénz stabilitásának mindenek felett való érdekeire hivatkozott.

A válság alatt rohamosan romlott a dolgozók helyzete. A Szövetség vezetősége felismerte, hogy nemcsak támadó, de védekező harcot sem lehet sikeresen folytatni egy létszámában állandóan csökkenő, tekintélyében megtépzott szervezettel. Így nagy hangsúlyt kapott a tagtoborzás, a nők és a fiatalok bekapcsolása a szakszervezeti mozgalomba.

A bolti dolgozók vasárnapi munkaszünetének kivívásáért folyó harcban a Szövetség vezetősége még Serédi Juszticián bíboros hercegprímás segítségét is igyekezett igénybe venni: 1931. szeptember 6-án a KAOSZ 25 tagú küldöttséggel kereste fel az esztergomi érseket. A püspöki konferencia foglalkozott az üggyel és egyhangúlag elfogadta azt a határozatot, hogy a kereskedelmi alkalmazottaknak is szükségük van a vasárnapi pihenőre.

A Gömbös Gyula-féle szakszervezet-ellenes törekvések kivédése megkövetelte a szakszervezeti egység megteremtését. Legális gyűlések egész sorát tartották, pl. a hét végi munkaszünet kivívása érdekében.

A KAOSZ-tagok az ellenálló főnökök megtörésére különböző hecceteket eszeltek ki. Pl. az egyik bolt segédei feladtak egy hirdetést, hogy "Előkelő belvárosi boltba házörző kutya felvételük. (pontos címmel)" Másnap hosszú sor állt az üzlet előtt kutyatulajdonosokból és kutyákból – a vevők menekültek. A heccet másnap kerékpár-tulajdonosokkal ismételték meg...

A bolti dolgozók érdekeiért a parlamentben is folyt a harc.

1933. március 23-án egy szociáldemokrata képviselő interpellált Fabinyi Tihamér kereskedelmi miniszternél: "Teljesen lehetetlen és antiszociális magatartás, hogy a miniszter úr hosszú expozéjában a munkások és alkalmazottak szociális kérdéséről nem is tesz említést. Törődjön a kiuzsorázott kereskedelmi alkalmazottakkal is! A munkaerő védelméről ne csak szónokoljanak..."

A legnagyobb teher a növekvő munkanélküliség volt. A Szövetség bevétele 60 %-át fordította segélyezésre.

Ezekben az években ismét növekedésnek indult a szakszervezetbe belépők száma. A szövetségi munka kereteit a szakosztályok és a vidéki csoportok alkották. Fő bázisuk 1933 végétől az ún. "családi összejövetelek" voltak, minden hét szombatján – ezekhez ugyanis nem kellett rendőrségi engedély...

Kulturális rendezvényeiken fellépett a Szövetség énekkara Szalmás Piroska vezetésével, az irodalmi esteken Hatvany Lajos, Szalmás Piroska, József Attila, Darvas József, Hont Ferenc vállaltak előadásokat.

Az 1937-es közgyűlés rögzítette a szakszervezet tagságának politikai és gazdasági állásfoglalását. Követeléseik alátámasztására a magánalkalmazottak körében nagyszabású vidéki, szakosztályi gyűléssorozat zajlott le. Kéthly Anna, Kertész Miklós 1500 magántisztviselő előtt ismertette követeléseiket.

A szakszervezeti akcióegység létrejöttének, a közös fellépésnek köszönhetően a kormány meghátrálásra kényszerült.

1937 őszén napvilágot látott a "munkaviszony néhány kérdéséről" szóló törvény.

A harmincas évek közepétől rögzítették a minimális béreket, 1937-től bevezették a napi 8 órás munkaidőt, 1938-tól törvény biztosította a fizetett szabadságot. A kereskedelmi alkalmazottak érdekeit azonban súlyosan sértette, hogy a törvény szerint a fizetett szabadság kiadására csak a legalább 2 segédet foglalkoztató kereskedő volt csak kötelezhető.

A kiskereskedők többségének helyzetére fényt vet a Népszava 1935-ös statisztikai felmérése: Budapesten 19.000 kereskedő élt, ebből 3.000 nő. 100 kereskedőből 14 folytatja apja foglalkozását, s csupán 6 % örökölte üzletét. 56 %-uk nem olvas szaklapot. 70 % nem foglalkoztat alkalmazottat, kettőnél több alkalmazottja csak minden kilencedik kereskedőnek van, ezek többsége is csak kifutó vagy segédmunkás.

A kereskedelmi alkalmazottak még mindig napi 10-12 órát, a fűszerkereskedelmi dolgozók 12-14 órát töltöttek az üzletekben.

V. A vendéglátóipari dolgozók szervezkedése

A vendéglátóipari dolgozók – akiknek az önálló szakszervezeti szervezkedése a régi típusú önszervező egyesületek alakításától, ill. a Budapesti Szállodai, Vendéglői és Kávéházi Pincérek Szak- és Munkaközvetítő Egyesülete 1895-ös megalakításától folyamatos volt – nehéz küzdelmek között külön-külön hozták létre szakmai szervezeteiket. Többek között a szállodai és kávéházi munkások kezdetben a helyzetük általános javításáért, majd a pénzromlás, az áremelkedések ellen, a szabadnapokért és béremelésért, kollektív szerződésért harcoltak. 1912 áprilisában alakították meg a Magyarországi Szállodai, Éttermi és Kávéházi Alkalmazottak Országos Egyesületét, amely már szakszervezet volt. A 20-as-30-as években a szállodai alkalmazottak napi munkaideje 10-15 óra volt. A fizetési hierarchiában a szakács és a cukrász bérének 2/3-át kereste egy kávéfőző, a kávéházi és az éttermi pincér pedig az 1/4-ét. Körükben is nagyon nagy volt a munkanélküliség. Ráadásul a szervezett munkások kiszorítása volt a jellemző a stabil létszámból.

A válság időszakában a munkaidő korlátozását sem sikerült elérniük. A rendeletek csak szánalmas vívmányokat rögzítettek: a nők bizonyos korcsoportjainak azt is engedélyezte, hogy este 10 és reggel 5 óra között foglalkoztathassák őket, munkaidejük viszont ne haladja meg a napi 10 és a heti 60 órát.

1933-ban a szakszervezet nem hagyta, hogy a munkanélküli éhező pincérek órákig álljanak sorban egy tányér meleg ételért az ínségkonyhákban. A munkások befizetéseinek segítségével fedezte a szaktársak és gyermekeik ebédjét. Elsősorban ez a szolidaritásból fakadó erő, az abban rejlő erkölcsi többlet fűzte a tagokat a szervezetükhöz.

Gömbös Gyula a terror fokozásával egyidejűleg a "nemzeti munkatervben" és az érdekképviseleti reformtervben szereplő programpontokkal, egyes munkásmozgalmi követelések kisajátítása révén, bizonyos fájó kérdések megoldását ígérve kívánta megfosztani létalapjuktól a szakszervezeteket. Ez különösen azon szakmák szakszervezeteire volt veszélyes, ahol teljesen rendezetlen bér- és munkaviszonyok uralkodtak. A vendéglátóipar is ide tartozott.

A gömbösi ígéretekől a munkáltatók sem voltak elragadtatva – így a szakszervezet 1939-ig meg tudta őrizni befolyását a fővárosban. Ám a taglétszám nem nőtt együtt a támogatottsággal: **a munkások féltek a "hideg terror"-tól, azaz az elbocsátás rémétől.**

A KAOSZ egyik állandó gondja volt viszont a taglétszám kedvezőtlen alakulása. **A szervezetség alacsony foka nehezítette a szélesebb körű kampányok lebonyolítását.**

A taglétszám azonban sohasem tükrözte pontosan a szakszervezetnek a dolgozókra gyakorolt befolyását. A politikai viszonyok alakulásától – az elnyomás, a terror, a munkanélküliség fokának változásától – függött. **A szakszervezeti követelések mellé azonban mindenkor a taglétszám többszörösét kitevő tömegek álltak.**

A KAOSZ szakosztályaiban dolgozott többek között Szász Ferenc, Békés-Glasz Imre, Földes Ferenc (különböző budapesti ker. iskolák későbbi névadói), Ligeti László, (szakszervezetünk főtitkára 1946-tól 1975-ig), Köves András, Csonka Tibor és még sokan mások, akik a későbbiek folyamán is fontos szerepet játszottak szakszervezetünk életében.

Az 1936-os közgyűlésen Deutsch Jenő főtitkár kijelentette, hogy a szövetségben nem működhet a legális – reformista – vezetőség mellett egy illegális – radikálisabb – vezérkar is.

1938-tól a hitlerizmus, a nyilasok térhódítása, a növekvő terror, a zsidótörvények miatt, a bécsi döntések nyomán felszított nacionalizmus, antiszemitizmus és **a közeledő háború következtében a kormányok egyre inkább korlátozták a munkásság mozgásszabadságát.** Az érdekvédelmi

szervezetek szálkát jelentettek az uralkodó osztály szemében. A kormányok váltották egymást, de ez a szemlélet megmaradt.

A II. világháború kitörését követő hadikonjunktúra sem javította a kereskedelemben dolgozók helyzetét. A minimális bérekről szóló törvényt kijátszották: a kereskedelmi alkalmazottakat segéd munkásoknak vagy tisztviselőknak minősítették, hogy kevesebb bért adhassanak nekik. A szakképzett eladókat kifutókká minősítették át, mert így nem estek a fizetésemelések hatálya alá. Az sem volt ritka, hogy elbocsátották inkább őket, és helyettük fillérekért tanoncokkal dolgoztattak.

Az ügynökök helyzete sem volt jobb: fix fizetés helyett jutalékért dolgoztak, de még ettől is megfosztották őket, amikor csak az a vevő jutott áruhoz, aki maga ment érte.

A férfiakat a frontra vezényelték, az 1939. évi zsidótörvény miatt is sok állás megüresedett, amelyeket nőkkel töltöttek be. Fizetésük jóval alatta maradt a férfiakénak.

A kereskedelmi alkalmazottak a jegyrendszer bevezetésekor is hátrányos helyzetbe kerültek: a könnyű testi munkát végzők közé sorolták be őket, így be kellett érniük a napi 25 dekás kenyérfejadaggal.

A bolti dolgozók helyzete tovább romlott, de a KAOSZ vezetősége továbbra is csak a hagyományos követelésekkel és eszközökkel állt elő. A memorandumok tömkelege, a parlamenti interpellációk egész sora azonban nem tudott az áldatlan állapotokon változtatni.

Az első zsidótörvény értelmében a szakszervezetek éléről is távozniuk kellett a zsidó származású funkcionáriusoknak, így Deutsch Jenőnek is, aki nem volt forradalmár, sőt, igyekezett elnyomni a szakszervezeten belüli, következetesen baloldali fellépéseket, de mindig a szívéen viselte a kereskedelmi alkalmazottak sorsát, és magyarországi szakszervezeti mozgalmuk élvonalában küzdött.

A KAOSZ új elnöke Kaschánszky Sándor, ügyvezető elnöke Kanizsa József lett. Mindketten a KAOSZ régi, nagy tekintélyű harcosai voltak.

A taglétszám csökkenő tendenciát mutatott. Szerepet játszott ebben a terror, a nacionalista szervenvelvények felszítása, a SAS-behívók, a zsidótörvények, a munkanélküliség.

Noha Kaschánszky elnök az 1942-es közgyűlésen kijelentette, hogy a KAOSZ erősebb, mint valaha, sem a mozgalmi hírek, sem a létszámalakulás nem ezt támasztották alá. (Az 1930-os 6.312 taghoz képest 1939-ben a Szövetség 2.507 tagot tartott nyilván.)

A legaktívabb szakosztály változatlanul a fűszereseké volt, mint a legmostohább körülmények közt dolgozóké. A főnökök nem tartották be a heti 60 órás munkahetet sem – miközben más szakmákban már átálltak a 48 órás munkahetre. A hétvége kérdésében 1942 nyarán megtört a jég: a főváros (akkori) IV. és V. kerületében a nyár tartamára szombaton du. 3 órakor zártak a fűszerüzletek. Ám a Meinel és a Hangya cégek mereven elzárkóztak a hétvégi pihenő bevezetésétől.

A vidéki szekciók helyzete egyre nehezebb lett: több helyiségüket bezáratták, a létszámcsökkenés miatt egyes csoportokat fel kellett számolni.

A Szövetség a nehéz években is nagy súlyt helyezett tagjai műveltségi színvonalának emelésére. Nagy látogatottságnak örvendett a jól felszerelt könyvtár, és zsúfolásig megtelt a nagyterem a hétfő esti ismeretterjesztő előadásokon.

Sok, főleg fiatal szakszervezeti tag vett részt az antifasiszta demonstrációkban, mint pl. 1941. október 6-án a Batthyány-örökmécsesenél, 1941. november 15-én a Kerepesi temetőben tartott koszorúzásnál, vagy 1942. március 15-én a Petőfi-szobornál rendezett tömegméretű háborúellenes megmozduláson.

A német megszállás és a nyilas rezsim csaknem teljesen megbénította a KAOSZ életét. A Gestapo emberei megszállták a Szövetség épületét, élére kormánybiztost állítottak. Ilyen helyzetben a tagok nem merték felkeresni a székházat. A vezetők nagy részét elhurcolták, többen a fasiszta terror áldozataivá váltak.

A II. világháború még nem ért véget, amikor 1945 februárjában újjáalakult a Szakszervezeti Tanács. Elnöke Kisházi Ödön, főtitkára Kossa István lett. A magyar szakszervezetek 1945. december 2-án tartották meg első kongresszusukat. A főkérdés az újjáépítés, a dolgozók életkörülményeinek megjavítása, az erejük koncentrálása volt.

Az üzletek többsége kiégett, üresen tátongtak a raktárak, a sorbanállás mindennapos kényszer volt. Óriási volt az infláció.

A magánkereskedők készlete – nem a spekulánsokról van szó – egy bőröndben is elfért, melyet a közbiztonság miatt naponta hazavitt.

A spekuláció és a közvetítő kereskedelem kiiktatása céljából a Szakszervezeti Tanács segítette létrehozni a munkás termelő és értékesítő szövetkezeteket.

A kereskedelmi alkalmazottak sanyarú helyzete, a nagy munkanélküliség erősítette az igényt az új, immár szabad KAOSZ létrehozására. 1945 augusztusában ismét megjelent a "Kereskedelmi Alkalmazott"; első vezércikkének címe: "És mégis vagyunk!" volt.

Még nem épült ki a közigazgatás, nem jöttek létre a bolti dolgozók érdekeit figyelembe vevő rendeletek, utasítások. **A Szövetség kezdeményezésére** a kereskedelmi miniszter elrendelte a teljes vasárnapi munkaszünetet, a szombati weekend-et és a szabályozott **8 órás napi munkaidőt**. Bevezették a **havibért**, melyet az időről időre megkötött **kollektív szerződések** szabályoztak. Heti 48 órában szabták meg a törvényes munkaidőt és kimondták a **fizetett szabadságot**.

A KAOSZ sok évtizedes tagját, Körösi Gyulát a kereskedelmi miniszter a szakszervezet javaslatára nevezte ki miniszteri biztosnak az egyik áruházba.

A KAOSZ-nak 1945 márciusában 3.420, 1946 tavaszára már 20.776 tagja volt.

1946. április 6-7-én tartotta a KAOSZ XXIV. közgyűlését, amely a felszabadulás utáni első kongresszus volt. Rónai Sándor kereskedelmi miniszter a szakma előtt álló nagy jövőről beszélt.

Itt választották a szakszervezet főtitkárává Ligeti Lászlót, aki már 16 éves korától bekapcsolódott a szakszervezeti mozgalomba, és 1945-ben, a fogságból való hazatérte után is első útja a KAOSZ-ba vezetett, azonnal folytatva ott a munkát, az elnök pedig Kanizsa József lett.

Nagy lendülettel folyt tovább a szervező munka. Rendszeresítették a szakszervezeti napokat: a nagyobb boltokban a helyszínen beszéltek meg a szakszervezeti funkcionáriusok a problémákat az ott dolgozókkal.

A munkanélküli dolgozók a Szövetségén keresztül juthattak álláshoz. A munkaadók az üzemi bizottság hozzájárulása nélkül nem bocsáthatták el alkalmazottaikat. 100 tagú bizottság ellenőrizte a törvényben meghatározott munkaidő betartását. A kereskedelmi miniszter a karácsonyi záróra kérdésében a KAOSZ álláspontját tette magáévá.

Az 1947-es választások eredményeként Ligeti László főtitkár a kereskedelmi alkalmazottak képviselőjeként bejutott az új összetételű parlamentbe, s ezzel módja nyílt arra, hogy a szakszervezeti mozgalom eszközei mellett a törvényhozás által biztosított lehetőségeket is kihasználja a bolti dolgozók életkörülményeinek javítása érdekében.

Ide sorolandó egy korszerű zárórendelet törvénybe iktatása és annak országos érvényesítése, a munkanélküliség felszámolása, egy racionálisabb adópolitika a kereskedőkkel szemben, amely figyelembe veszi az ott foglalkoztatott eladók számát, a dolgozó nők helyzetének megkönnyítésére óvodai és bölcsődei hálózat kiépítése, az üzemi bizottságok jogkörének kiszélesítése.

A szakszervezet tovább erősödött. 1948-ban a különböző szakosztályokban összesen 13.794 tag volt, és 136 vidéki csoport működött.

(Csak az érdekesség kedvéért részletesen: a fűszerszakosztály 3.200, a vegyes- és rövidáru-szakosztály 3.181, ruházati 3.120, vaskereskedelmi 1.169, üzletszerző 1.169, cipőkereskedelmi 474, a festékes 385, a papír 315, a fényképész 310, a látszerész 183, a kirakatrendező 182, a szőnyegszakosztály 106 fővel rendelkezett.)

1948. április 17-én – a kongresszusuk megkezdése előtt – ünnepélyesen lerakták a Jókai u. 2. szám alatt a KAOSZ új székházának alapkövét.

Kanizsa József ez alkalommal elhangzott beszédének részlete: "Legyen a felépülő ház elindítója annak a munkának, amely a kereskedelmi alkalmazottaknak otthont ad. Legyen ez a ház a tudásnak, a szépnek és jónak forrása. Az alapkö fölé emelkedjenek falak, melyek hirdetni fogják az akarat diadalát, sugározni magukból az életben eddig nélkülözött melegséget.

A KAOSZ értékes tevékenységet fejtett ki a műveltség terjesztése terén: különböző továbbképző és nyelvtanfolyamokat szerveztek, zenekart, kultúrgárdát, énekkarokat hoztak létre, neves előadók tolmácsolásában irodalmi esteket rendeztek. Működött a könyvtár, kedvezményes akciókat hirdettek operába, színházakba, moziba.

A sportmozgalom terén is nagyszerű eredményeket értek el: igen népszerűek voltak a KAOSZ asztalitenisz, röplabda, ökölvívó, atlétika, kézi- és kosárlabda szakosztályai. 1948-ban 5 atlétájuk volt az olimpiai keret tagja, sakkcsapatuk sorozatban nyerte a magyar bajnokságot. Természetbarát szakosztályuk tagjainak száma is folyamatosan nőtt.

VI. A magánalkalmazottak mozgalmi (1945-1950)

Még dörögtek a fegyverek a főváros utcáin, amikor a nyilas rémuralom hónapjaiban megbénított magánisztviselői szakszervezet újjászervezésére megtörténtek az első lépések.

Egykori székházukban a Vöröskereszt kapott helyet, helyette sikerült beköltözniük az elhagyottan álló Eötvös u. 25/a. alatti épületbe – ma a KASZ Budapesti Művelődési Központja található itt.

Köves András ügyvezető titkár vezetésével intéző bizottság alakult, mely fő feladatáknak az emberek munkába állítását tűzte ki.

Tagtoborzó akciójuk sikerét mutatja, hogy az 1945 elején még meglévő 1.000 fős tagságukat 1945 júniusára 20.000 fő fölé emelték. A taglétszám gyarapodás felvetette a szakszervezet jellegének kérdését.

A régi szakszervezetük a két világháború között elsősorban a kereskedelemben, a szállításban, a biztosítási intézetekben és az iparban dolgozó tisztviselőket tömörítette.

Most átfogóbb keretek között, mint a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete (MMSZSZ) kelt életre. Feladatának tartotta – a mérnökök, technikusok, kereskedősegek kivételével – valamennyi, a magángazdaságban dolgozó értelmiségi, tisztviselő szervezését.

Legfontosabb céljaikként a megfelelő bérpolitika kialakítását, a kötelező szakszervezeti munkaközvetítés bevezetését, az államapparátus feltöltésénél a magánalkalmazottak figyelembevételét, a szakminisztériumok és a szakszervezet együttműködésének növelését jelölték meg.

A hatalmasra duzzadt taglétszám – 1947 nyarára 79.995 fő – égetően vetette fel egy új szakszervezeti székház szükségességét. A Magánalkalmazottak Lapja meghirdette a "Székház-alap" akciót, melynek eredményeként $\frac{1}{2}$ esztendő alatt több mint $\frac{1}{2}$ millió Ft gyűlt össze (Az 1946. aug. elsején bevezetett új forintból!) Ez sokban hozzájárult a kollektív szellem erősítéséhez.

Megvásárolták a Jókai u. 6. sz. alatti házat, ezt átalakították székház céljára, és 1949-ben be is költözhetek.

1948-ban - az ipar és a pénzintézetek államosítása folytán – megszűntek a magánhivatalnokok. Ez az érdekképviseleti tagozódás szükségszerű igazodását is megkívánta.

VII. A Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete (KPDSZ) (1950–1951)

1949-ben indultak meg az egyesülési tárgyalások az MMSZSZ és a KAOSZ között.

Az előkészítő bizottság határozatot hozott a közös szaklap kiadására, közös tagdíjrendszerre és közös iskola létesítésére.

A további szükséges lépések megtétele után 1950. január 15-én a Magyarországi Magánalkalmazottak Szabad Szervezete és a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége kimondta egyesülését, létrehozva a **Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezetét (KPDSZ)**.

Immár közös székházuk lett a Jókai u. 6., a Jókai u. 2-t pedig átadták a MEDOSZ-nak.

VIII. A vendéglátóipari dolgozók mozgalma (1939-1951)

A szakszervezet II. világháború alatti érdekvédelmi munkája a már kiharcolt eredmények védelmére és új vívmányokra irányult.

1940-ben kérték a vendéglátóiparban dolgozó fix fizetéses munkások legkisebb munkabérét megállapító bizottság összehívását; a százalék elosztásának arányát szabályozzák rendeletileg a felszolgáló személyzet javára; a munkavállalók bevonásával létesüljön ellenőrző bizottság a munkabér, munkaidő és a szabadnap szabályozására; azonnal szüntessék meg a pénzért való munkaközvetítést a vendéglátóiparban.

Négy évtizede harcoltak a higiénikus munkaruha bevezetéséért, az egészségügyi követelményeknek megfelelő konyhák, öltözők, mosdóhelyiségek érdekében is több akciót indítottak.

A vendéglátóipar a hadviselés szempontjából jelentéktelen volt, munkásai végtelenül megosztottak, a szakszervezet pedig mindvégig szűkülő törvényes keretek között mozgott, ill. inkább vergődött.

A vendéglátóipart sem kímélte a háború. A Duna-parti szállodasor romokban hevert, az élelmiszerraktárak kiürültek, a víz-, fűtő- és telefonhálózat használhatatlanná vált.

Megindult a romeltakarítás, a pincérek, szakácsok, konyhai munkások hordták a törmeléket, és február 18-án megnyílt a Belvárosi Kávéház.

Kiss Sándor a New York palotában "kinyitotta" a szakszervezetet: 1945 márciusában még 1.260 fő, 1948. július elsejére már 15.654 fő tagja volt a szakszervezetnek.

1945. április 24-én kötötték meg az 1919 óta első kollektív szerződést, amely szabályozta a szállodai, éttermi és kávéházi munkások bér- és munkaviszonyait:

a napi osztatlan munkaidő – 1 óra étkezési szünettel – 10 óra. A felmondási idő 14 nap. A munkáltatók csak a szakszervezet munkaközvetítőjét vehetik igénybe.

1945 augusztusától megjelent a szakszervezet Vendéglátóipari Munkás című szaklapja.

Oktatásokat, előadásokat szerveztek, nagy gondot fordítottak az üzemi bizottsági tagok képzésére. Ezt Zenkó Béla irányította. Nyelvtanfolyamokat rendeztek, mestervizsgára előkészítő tanfolyamokat indítottak. Rendezték és gyarapították a szakszervezet értékes könyvgyűjteményét. Nagy tömegeket megmozgató kulturális és sportesemények sorát szervezték.

Az 1946. január 20-ai közgyűlésen döntöttek arról, hogy a nevüket Vendéglátóipari Munkások Országos Szabad Szakszervezetére változtatják.

Az elnök Vácz Mihály, a főtitkár Kiss Sándor lett.

Már ebben az időszakban szorgalmazták az idegenforgalom fellendítésére teendő lépéseket.

1947-ben követelték, hogy a 3 éves tervben kapjanak helyet a szállodaépítési beruházások.

A szakszervezeti vezetők követeléseiket a munkanélküliség elleni harc jegyében, a munkahelyek biztosítása érdekében terjesztették elő.

Az 1947. január 27-ei küldöttközgyűlésük az alábbi határozatokat fogadta el:

1.) A munkanélküliség érdekében a munkakönyvek felülvizsgálata. (Akiknek nincs segédlevelük vagy 5 éves gyakorlatuk, csak mint segéd munkások helyezhetők el.)

2.) A székház-alap javára minden 5. heti tagdíj kétszeresen fizetendő.

1947 tavaszától megerősödött az a törekvés, hogy a munkanélküliek segélyezésének erkölcsi kötelességét hárítsa el magáról a szakszervezet. Anyagi erőforrásait a székháznak alkalmas bérház, a Vörösmarty u. 59. sz. alatti épület megvásárlására fordította.

Szeptemberben megalakították a Vendéglátóipari Munkások Segítőalap Egyesületét, amelyből tagdíj ellenében különböző segélyneveket folyósítottak.

Az 1948-51 közötti időszakban a vendéglátóipari szakszervezet tevékenységét a tulajdonviszonyok változása határozta meg. Az államosítás minden legalább 10 munkavállalót foglalkoztató vendéglátóipari vállalatra vonatkozott. A dolgozók 70%-a már államosított üzemek alkalmazottja lett. Csatlakoztak a meginduló munkaversenyhez, melyek szempontjai a tisztaság, az udvariasság, az ügyesség és gyorsaság, a munkafegyelem, az anyaggazdálkodás és az óvatosság voltak.

A szakma fejlődési lehetőségeit az életszínvonal alakulása határozta meg.

A borraivaló kérdése folyamatosan napirenden volt.

1948 tavaszán a vezetőség úgy látta, hogy az iparági szervezkedés folytán meg kell barátkozniuk az egyesülés gondolatával.

Megkezdődtek az ez irányú tárgyalások a KPDSZ-szel.

IX. A Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezete) (KPVDSZ) (1957 – 1989)

A KPDSZ elnökségének 1951. január 15-ei ülésén Ligeti László főtitkár terjesztette elő az egyesülésről szóló napirendi pontot, kihangsúlyozva a kölcsönös bizalom és az előnyök fontosságát.

Az egyesítő konferenciát 1951. március 8-án tartották.

Biztosították, hogy mindkét terület létszámarányosan jusson megfelelő képviselőhöz a vezetőségben.

Ekkor azonban a szakszervezet még nem vette fel a nevébe azonnal a bővítést: egészen 1957-ig még a KPDSZ nevet használták.

Csak a **KPVDSZ 1957.** február 22-ei központi vezetőségi ülésén pótolták a régi mulasztást és változtatták meg a szakszervezet nevét **Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezetére.**

A KPDSZ 1951-ben 2 millió Ft-ot fordított segélyezésre, 17 ezer alkalmazott részesült kedvezményes üdültetésben. 500 színjátszó csoport, 300 táncegyüttes, 350 kórus, 12 nagyobb zenekar működött az égisze alatt.

Az ország gazdasági céljainak teljesítése a kereskedelemben is jelentős eredményeket hozott. Mindez a szakszervezetet is arra készítette, hogy energiájának nagyobb részét ennek a feladatnak a szolgálatába állítsa – az érdekvédelmi munka kárára. Bár az 1953-as közgyűlésen kimondták, hogy

- a kulturált kereskedelem érdekében ki kell küszöbölni a munkaverseny formalitásait,
- a pénzügyi dolgozók előtt komoly feladatok állnak a hitelélet reformja terén
- a vendéglátóipar kulcskérdése a közétkeztetés fejlesztése, a munkafegyelem.

Mindezek mellett azért az alkalmazottakról való szociális gondoskodást, az életkörülményeikért folytatott napi aprómunka végzését is fontos teendőként deklarálták.

A szakszervezeti mechanizmus ebben az időben (a személyi kultusz, a dogmatizmus és a szektarianizmus térhódításának éveiben) követte és tükrözte azt az eltorzult gyakorlatot, hogy a dolgozók érdekvédelmi szervei "szolgálóleányai" lettek a párt és a kormányzat politikájának.

1954 februárjában a SZOT (Szakszervezetek Országos Tanácsa) plenáris ülésének egyetlen napirendi pontja a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítása volt.

Elítélték az indokolatlan túlóráztatást, követelték a 8 órás munkaidő betartását, a szükséges munkavédelmi berendezéseket és az üzemi étkeztetés kiszélesítését.

A szakma dolgozóinak helyzete – a határozatok ellenére – romlott. Lebecsülték a kereskedelem munkáját, a vicclapok és a hírek főleg a negatívumaival foglalkoztak. A közvélemény támogatása és szimpátiája nem állt mellettük. A politikai légkör sem kedvezett: a bizalmatlanság olyan szakszervezeti vezetőket is sújtott, akik áldozatkészen harcoltak a dolgozók életkörülményeinek javításáért.

Bár 1956 őszén már a KPDSZ Központi Vezetősége felismerte, hogy sürgős tennivalóik vannak, de a történelem október 23-ával közbeszólt: azokban a napokban, hetekben a KPDSZ-ben is egészen más teendők kerültek előtérbe.

A harcok alatt is a közellátás biztosítása érdekében a kereskedelemben és a vendéglátásban dolgozók becsületesen, sőt, hősiességgel helytálltak. Nem egyszer az életük kockáztatásával, de tették a dolgukat. Az OTP dolgozói is folyamatosan biztosították a betétek kifizetését.

A kereskedelmi és vendéglátó hálózat egy része elpusztult, kb. 2500 üzlet megrongálódott. A sztrájkok miatt jelentős áruhiány keletkezett.

1957-re a munkahelyek helyreállításának szorgalmazása mellett a szakszervezet fontos célja teljesült: január elsejei hatállyal **10-15 %-os béremelést vívott ki** a kereskedelmi alkalmazottak számára, sikerült megvalósítani a **vasárnapi zárva tartást és a szombati rövidebb munkanapot**.

Az immár KPVDSSZ-re bővült nevű szakszervezetben vendéglátó és pénzügyi titkárságok jöttek létre Zenkó Béla, ill. Szász Endre vezetésével. Nyugdíjas szakosztályt is alakítottak. 1957-ben a KPVDSSZ a 198 ezer tagjával az ország második legnagyobb szakszervezete lett. 89 %-os volt a szervezettsége, bár 33.000 boltban, 2.000 alapszervezetben dolgoztak szétszórva.

A konszolidáció során szélesedett a KPVDSSZ érdekvédelmi tevékenysége, amely azonban túlmutatott a szűk, prakticista értelmezésen: kiterjedt a gazdasági vezetésbe való beleszólás igényére, a

munkaverseny-mozgalom újjászervezésén keresztül a nagyobb teljesítménnyel elérhető magasabb jövedelem összefüggésére stb. Ez a feladatértelmezés megfelelt a kor követelményeinek.

Fellendült a szakszervezeti élet. A KPVDSZ-nek az ország minden megyéjében és Budapesten működtek középszervi bizottságai. Ismét hangsúlyt kaptak a munkavédelmi szabályok betartására, az indokolatlan túlóráztatások megszüntetésére, a törvénytelen elbocsátások elleni fellépésre és a pihenőnapok kiadása problémájának orvoslására vonatkozó tennivalók.

1959 júniusában Prágában létrejött a **Kereskedelmi Alkalmazottak Nemzetközi Szövetsége**, melynek Ligeti László és a KPVDSZ alapító tagja volt. A KPVDSZ-nek a későbbi évtizedekben is 48 testvér-szakszervezettel volt állandó kapcsolata.

1960-ban bocsátották útjára a végül több évtizedes hagyománnyá vált **KPVDSZ Kulturális Napok** – először csak 8-10 napos időszakot felölelő, majd egy teljes hónapra terebélyesedő – rendszerét.

A 60-as évek elején fellépett munkaerőhiány miatt egyre nagyobb ütemben tértek át az új értékesítési formákra: az önkiválasztó, **önkiszolgáló rendszerekre**. Ezek által azonban az áru védtelenebb lett, így a **leltárhiány problematikája** került előtérbe.

1965 és 1970 között a kis- és nagykereskedelemben 30 %-kal, az értékesítő szervezetekben 40 %-kal javultak a jövedelmek.

1971-ben az élelmiszer-kereskedelemben és a vendéglátásban újabb bérkorrekcióra került sor, mert a növekvő forgalmat csökkenő létszám mellett kellett lebonyolítaniuk.

Megkétszereződött a vasárnap nyitva tartó boltok száma, de ezekben csak önkéntes jelentkezés alapján lehetett a dolgozókat foglalkoztatni, külön plusz bérért, és a heti munkaidő-keret változása nélkül!

A szakszervezeti tevékenység kibővítése nem ment zökkenők nélkül: az alapszervezetek beleszólási jogát a vállalati tervekbe sok gazdasági vezető terhesnek, a termelési értekezletek megtartását nyűgnek tartotta.

Az 1959-től kezdődően kibontakozott szocialistabrigád-mozgalom a kereskedelemben egyre jobban terjedt: 1969-ben a kereskedelemben 5.306 érmes brigád volt, 49.693 taggal. A mozgalom hármasszója, a "szocialista módon dolgozni, tanulni, élni" – a 80-as évekre való ellaposodásáig, kifáradásáig – az első 2 évtizedében óriási lendülettel működött. Sok hasznos, értékes kezdeményezéssel, a munkahelyi kisközösségek igazi összekovácsolódásával, a munkasikerek elérésének ambicionálása mellett a tanulás, a művelődés iránti igény felébredésének és kielégítésének, valamint valódi, őszinte emberi gesztusok, segítségnyújtás, közösségi élet népszerű tere lett.

A KPVDSZ aktivistái, közigazdasági és kultúrfelelősei évről évre újabb akciók indításával segítették a brigádok vállalásainak teljesítését: szakmai versenyek, általános műveltségi és szakszervezeti témájú vetélkedők egész sora és változatos kínálata, olvasómozgalom, könyvtárbővítés, színházi és koncert közönségszervezés, az alapszervezetek, illetve a vállalatok közötti versenyek vonzották és doppingolták a minél nagyobb számú részvételre és a minél sikeresebb szereplésre a brigádtagokat, ill. mindazokat, akik a cím elnyerésére "hajtottak". A dicsőség mellé persze pénz is járt – de az így

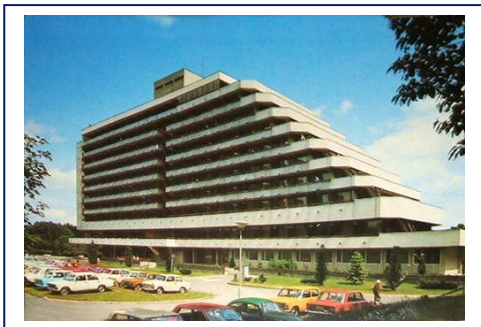
megszerzett plusz ismeretek és közös élmények, a tartalmasabb emberi kapcsolatok voltak az igazi hozadéka ennek a mozgalomnak.

Mint minden – előbb-utóbb felülről túlszervezett – kezdeményezés, néhány évtized alatt megkopott, formálissá vált a brigádmozgalom. Így mire elhalt, már nem sajnálta jóformán senki.

1971-ben szavazta meg a parlament az ifjúsági törvényt, amely rendelkezett az **ifjúság jogairól** és kötelességeiről, demokratikus fórumairól stb.

1971-ben indult meg – és folytatódott egészen a 80-as évek közepéig – a vállalati ifjúsági parlamentek rendszere, amelyek szervezéséből a szakszervezeti ifjúsági felelősök is oroszlánrészt vállaltak. A fiatalok problémái közül a legtöbbet a **lakásépítéshez** kapható vállalati segítség, a **továbbtanulás**, az előremenetel, ifjúsági klub létesítése, ill. a közösségi rendezvények rendezési, technikai felszereltségi feltételeinek javítása, az információhoz jutás, a demokratikus jogaikkal való élés kérdései voltak napirenden.

A KPVD SZ az 1971-ben tartott XXXI. kongresszusán beszámolt az üzemi demokráciában biztosított jogok (véleményezési, javaslattevési, egyetértési jogok a vállalati tervek, bérpolitikai elvek, munkaerő-gazdálkodás, újítási feladattervek stb. terén) érvényesüléséről. A gazdaságirányítás 1968-as reformja szükségessé tette, hogy 1968. január 1-jétől új Munka Törvénykönyv lépett életbe, mely alapján a munkaügyi törvényesség, valamint az ezen alapuló új kollektív szerződési rendszer létrejötte és érvényesülése feletti örökösödés az egyik legfontosabb szakszervezeti feladat volt. Ennek kapcsán éles vita folyt a kártérítési felelősség (leltárhány) érvényesítése körül. A munkaügyi döntőbizottságok ugyanis az ez irányú panaszügyek több mint felében a dolgozóknak adtak igazat.

A bérek és a nyereségrészesedés együtt képezték a dolgozók jövedelmét, amelynek mértéke évente folyamatosan emelkedett. **A béren kívüli juttatások közül a legfontosabbak:** az üzemi étkeztetés, a gyermekintézmények fenntartása, a lakásépítés segítése, a munkásszállás, ill. munkásszállítás voltak. **Szakszervezeti üdültetésben évente 22-25 ezer dolgozó részesült.**

A kulturális nevelő munka eredményei között az alapszervezetekben és a szakszervezet művelődési intézményeiben folyó oktatás, ismeretterjesztés, könyvtári és könyvterjesztő tevékenység stb. terén sikerült jelentős fejlődést elérni.

A tömegsport vonzóerejét csak növelték a szakszervezet sportszakosztályainak minőségi eredményei. Szinte minden nagyobb városban rendszeressé váltak a különböző jelvénytörzsi versenyek és KPVD SZ bajnokságok, kupák.

1975-ben, szakszervezetünk 75. születésnapja táján, a Központi Vezetőség a XXXII. kongresszuson számot adott az elmúlt 5 év eredményeiről és problémáiról.

A kiskereskedelmi forgalom ugrásszerűen emelkedett. Jelentősen fejlődött az idegenforgalom.

A IV. ötéves terv keretében 1 millió m² bolti alapterület-bővítésre került sor. A szövetkezeti felvásárló kereskedelem és a fogyasztási szövetkezetek működésének bővülése az ebben a szektorban dolgozók élet- és munkakörülményeit javította.

Nem javultak viszont számottevően a kereskedelemben foglalkoztatottak munkakörülményei – mert nem volt elégséges az ágazat részesedése a népgazdasági összberuházásokból.

Nagyobb hangsúlyt kell kapnia a munka- és üzemszervezésnek.

A munkaversenyben és az újítómozgalomban való részvétel tömegméreteit tekintve minden addigig felülmúlt.

A foglalkoztatottság 5 év alatt 12,2%-kal emelkedett: 1971-ben 401 ezer fő dolgozott a belkereskedelemben.

A kereskedelmi munka színvonal-emelésének igénye és a dolgozók egyéni ambíciói találkozta a szakmai képzettség növelése terén. A továbbtanulásra beiskolázottak mellett mind többen végeztek el különböző vállalati belső tanfolyamokat is. A szervezésben a szakszervezet mindenütt segédkezett.

A bérek ebben az időszakban az egyes ágazatokban eltérő mértékben növekedtek. A munka szerinti elosztás elvének érvényre juttatását csak kiharcolt bérpreferenciák által sikerült elérni: így kaphattak a vendéglátós dolgozók nagyobb emelést, hogy utolérhessék az ipari kereseteket.

A kereskedelmi vállalatok és szövetkezetek 2,3 milliárd Ft-ot fordítottak a munkakörülmények és a szociális ellátottság javítására. A korszerűtlen technológia, a szellőztetés hiánya, a zsúfoltság és a zaj, illetve a súlymozgatási normák be nem tartása okozták a legtöbb gondot. Mindezek elsősorban az élelmiszer-kereskedelemre és a vendéglátóiparra voltak jellemzők

Az alapszervezetek tartották és ápolták a kapcsolatot a gyesen lévőkkel: 1974-ben ezt 33.130-an vették igénybe.

A béren kívüli juttatások között igen népszerű volt az üdültetés: 1974-ben 25.521 felnőtt vette igénybe szakmai dolgozói közül. A KPVDSZ egyik büszkesége volt a dolgozók téglajegyéből és a szakszervezet pénzéből a 70-es évek elején épült soproni KPVDSZ-üdülő.

Az üzemi étkeztetést a belkereskedelemben dolgozók 1/3-a vette igénybe. A kereskedelmi vállalatok saját kezelésében levő gyermekintézmények száma: 10 bölcsőde és 15 óvoda volt, főként Budapesten.

A nevelés terén a cél a szakmai öntudat, a tulajdonosi szemlélet, a közéletiség, az etikus magatartás, a hazafiság, vagyis a sokoldalú, harmonikus személyiség kialakítása volt.

A KPVDSZ havonta megjelenő lapja, a százezres példányszámban megjelenő, többségében egyéni előfizetői körrel rendelkező MÉRLEG jelentette az állandó írásos kapcsolatot a több százezres tagsággal. Társadalmi tudósítói rendszeresen gondoskodtak arról, hogy a szakma minden rétegének a problémái és az ország minden részének hírei rendszeresen megjelenjenek.

"Társadalmunk időszerű kérdései", "A világpolitika időszerű kérdései" és "A "szocialista demokratizmus kérdései" című oktatásokban 10.550 tanfolyamon 213.316 dolgozónk vett részt. Az oktatás propagandistái jellemzően a vállalatok középvezetői, akiknek havi rendszeres felkészítővel segítette ellátni megbízatásukat a KPVDSZ.

Ismeretterjesztő előadásokon 161.706, nyelvtanfolyamokon 16.001, szellemi vetélkedőkön 88.536 kereskedelmi dolgozó vett részt a beszámolási időszakban. Szakmai klubok, szakkörök - országosan összesen a területünkön 62 ifjúsági és 34 vegyes klub - működött a művelődési házakon kívül sok

alapszervezetben is. Népszerű volt a szakszervezeti közönségszervezés: 1971-74 között 350.608 színház- és operajegyet, továbbá 27.039 db bérletet vásároltak dolgozóink.

A testnevelési és sportmozgalom rendezvényeit is szakmánk sajátosságaihoz kellett alakítani: a háziversenyek, helyi bajnokságok és természetjáró túrák szakmai és területi KPVDSZ-bajnokságokban csúcsosodtak ki. A tömegsport mellett a minőségi sport is nagy jelentőségű: a KPVDSZ egyesületeinek: az MTK-nak, ill. a VM Egyetértésnek (amelyek ebben az időszakban egyesültek) a neveltjei voltak pl. Wichmann Tamás kajak-kenu bajnok, az olimpiai bajnok vívó Tordasi Ildikó, a sakkozó Portisch Lajos.

A KPVDSZ VM Természetjáró Egyesület hazánk egyik legjelentősebb egyesületévé nőtte ki magát.

Ezen a kongresszuson lett – Ligeti László nyugdíjba vonulása miatt – Dr.Krekács György az új főtitkár. A szakszervezet elnöke Tausz János volt.

Ligeti László még ezt követően évekig a SZOT Elnökségének tagja maradt.

A XXXIII. kongresszusra 1980. november 1-2-án került sor.

Dr. Krekács György időközben elhunyt; 1980-tól Vas János – a SZOT korábbi titkára – lett a KPVDSZ főtitkára.

A kongresszus megállapította, hogy az ágazatban a gazdasági célok megvalósítása - a külgazdasági feltételeknek a tervezettnél kedvezőtlenebb alakulása és gazdaságunk vártnál gyengébb alkalmazkodó képessége miatt - csak részben sikerült. Ez rányomja a bélyegét mind a hálózatfejlesztés, mind a kiskereskedelmi forgalom alakulására.

A havi átlagbér a fogyasztási cikkek-kereskedelemben 28%-kal emelkedett. A 4 év alatt a szakma 615 millió Ft bérpreferenciát kapott.

A pénzügyi dolgozóknál is bevezették a törzsgárda jutalmazását.

Szakszervezetünk a beszámolási időszakban nagy gondot fordított a tervezés demokratizmusának erősítésére, az üzemi demokrácia továbbfejlesztésére.

1979-ben ennek érdekében egy nagyszabású és rendkívül népszerű és sikeres vetélkedőt szerveztünk "Ki tud többet az üzemi demokráciáról?" címmel.

A munkaverseny, szocialista brigádmozgalom, újtómozgalom résztvevőinek köre bővült. Az értékelésben és az elismerésben a mércét magasra emelték: a hármasszó maradéktalan érvényesülésére. Megállapították, hogy az "élni" jelszórész tekintetében sok a formalitás, ugyanis a magatartásban, a szokásokban, a gondolkodásmódban a változás lassabb, mint bármi másban.

Új mozgalmak terjedtek el: "Munkád mellé add a neved!", "Vedd észre, tedd szóvá, oldd meg!", "Tiszta üzlet, rendezett környezet" stb.

1979-ben nagyszabású hatósági árváltozásra került sor, amelyet óriási felvásárlás előzött meg.

A kereskedelemben dolgozókra rendkívüli többletmunka hárult: leltározások, átárazások, a vevők reagálása stb. miatt.

A munkaügyi törvényességet érintő szabályozások kedvezően változtak: bevezetésre került a 44 órás munkaidő, felemelték a napi munkaidő befejezése és a másnapi munkakezdés között kötelezően biztosítandó pihenőidőt. Ezek betartása felett örködték az alapszervezetek.

A kollektív szerződésekben meg kellett határozni

- a bérfeljesztés főbb elveit és arányait (bérpolitikai koncepció)
- a részesedési alap felosztási szabályait
- a túlmunka mértékét
- a jóléti alapot (benne az üdülő, óvoda, bölcsőde fenntartását stb.)

1976-ban nagysikerű országos munkavédelmi és szociálpolitikai vetélkedőre is sor került.

Az 1975-ben csak kísérleti jelleggel bevezetett szakszervezeti jogsegélyszolgálat intézménye időközben nagyszerűen bevált: célja a dolgozók jogi kérdésekben való tájékoztatása, érdekeik védelme, a szükséges segítségnyújtás és a jogi képviselet biztosítása.

1977 és 1979 között 9474 – ebből 1527 munkajogi – ügyben nyújtottak jogi segítséget. (Ez egyébként mind a mai napig szakszervezetünk egyik legfontosabb szolgáltatása.)

Nagyon fontos feladat volt a tagság véleményének, hangulatának folyamatos és pontos feltérképezése. Ennek érdekében országos információs hálózat működött: a havonta küldött jelentéseket összesítve a tapasztalatok nagy segítséget adtak a szakszervezeti munka legsürgősebb teendőinek, konkrét intézkedéseknek a meghatározásában.

Évi 62-65 ezer dolgozó vett részt a szakszervezeti politikai oktatás valamilyen formájában, összesen az elmúlt 4 oktatási évben 321.134 fővel.

Megalakultak a vállalati (szövetkezeti) művelődési bizottságok. Feladatuk a munkahelyi közművelődés lehetőségeinek megteremtése, az irányítás és az igények felkeltése volt. Ezek alappillérei a szakszervezeti alapszervezetek kultúrfelelősei voltak.

Az olvasómozgalom rendkívül népszerű volt dolgozóink körében. Számos nagysikerű irodalmi vetélkedőre került sor országszerte.

(Pl. a "35 év, 35 könyv" című, az anyanyelvi műveltség, a szép magyar beszéd fejlesztését szolgáló vetélkedők stb.)

Növekedett a művészeti rendezvényeket látogatók száma.

Sikeresek voltak a szakmunkásképző iskolák tanulói, valamint a felnőtt dolgozók részére kétévenként rendezett szavalóversenyek.

1975 és 1979 között szakmánk területén 2-300 öntevékeny művészeti csoportban kb. 5700 tag vett részt, összesen évi 1800-2000 fellépésük volt. Különböző műsoros esteknek 5 év alatt 2.885.453 nézője volt.

A legmagasabb kitüntetésben részesült a KPVDSZ több amatőr együttese, így a "Napsugár" Bábegyüttes és a Budapesti Művelődési Központ Szimfonikus Zenekara.

A természetbarát mozgalom két kedves telepe volt a Gödi Fészek és a Szigetmonostori Erdei Telep, amelyeket a fiatalok is szívesen látogattak.

Bevezették a munkahelyi testnevelést: az egészségügyi kondicionáló torna különösen a nők körében lett gyorsan népszerű.

Míg 1975-ben a szervezett dolgozók létszáma 458.043 fő volt, a szervezettség 96 %-os, **1980-ra** a taglétszámunk 81.592 fővel növekedett, azaz immár **közel 540 ezer tagja volt a KPVDSZ-nek.**

1986. január 12-13-án tartotta a KPVDSZ a XXXIV. kongresszusát.

Megállapította, hogy a magyar gazdaság a VI. ötéves tervben feltételezett körülményekhez képest nehezebb helyzetben van, de a bel- és külkereskedelmi vállalatok, a szövetkezetek és a pénzüzetek munkája megfelelő színvonalú.

A kongresszusi beszámoló jóval szűkebb szavú, ami az eredmények sorolását illeti. Több a "törekedtünk arra, hogy..." a "nehézségek abban jelentkeztek, hogy", az "akadályt képezett", "nehezítette a munkánkat", "korlátozta lehetőségeinket" stb. kifejezések alkalmazása. Mindez jól tükrözi, hogy vége lett a felfelé ívelő időszaknak a KPVDSZ életében.

1981-től az állami és a szövetkezeti kereskedelem területén bevezették az új üzemeltetési formákat, vagyis **a kis létszámú boltokat szerződő vállalkozóknak adták át.** Az ilyen egységek száma 1984-ben közel 20 % volt, a vendéglátásban azonban elérte a 40 %-ot is. Ezekben a szerződéses üzletekben gyakoribb volt a fogyasztói megkárosítás, romlott a kereskedelmi morál.

Az új vállalkozási formák elterjedése a szakszervezeti munkában is éreztette a hatását: a szakszervezet nem volt felkészülve a munkavédelem, a szabadságok kiadása, a túlórák, a bérfejlesztés anomáliáinak kezelésére. Az itt dolgozók már kevésbé voltak szervezhetőek, mozgósíthatók, aktivizálhatók. A magasabb jövedelem reményében inkább lemondtak az alapvető egészségügyi, szociális és kulturális igényeikről is.

Az új üzemeltetési formák miatt nagyobb érdeklődés volt tapasztalható a középfokú és az üzletvezetői ismeretek elsajátítása iránt. Ugyanakkor terjedt az a negatív jelenség, hogy a hálózatban **megnőtt a foglalkoztatott szakképzetlenek aránya.**

A külkereskedelemben és a pénzüzeteknél továbbra is igen népszerűek voltak a cégek által szervezett nyelvtanfolyamok. Ezt különböző pótlékokkal is ösztönözték.

A KPVDSZ továbbra is nagy gondot fordított a munkaügyi törvényesség betartásának ellenőrzésére, a jogsegélyszolgálat működésére.

A leltárihiányért való anyagi felelősség rendelkezéseinek korszerűsítésére hívta fel a szakszervezet a törvényalkotók figyelmét: az új üzemeltetési formákhoz kellett igazítani a szabályozást is.

A szociális célokra fordítható anyagi források közül a legjelentősebb vállalati jóléti és kulturális alap felhasználását illetően a szakszervezetnek egyetértési joga volt.

Ezt az alapot a vállalatoknak/szövetkezeteknek létszamarányosan kellett képezniük, melynek mértékét ágazatonként központilag határozták meg. A külkereskedelemben és a pénzügyintézeteknél gyakori volt az így képezhető jóléti alapnak a nyereségrészesedési alapról, ill. a jutalmazási keretből való kiegészítése.

A kongresszus megállapította, hogy a belker. ágazatban, főleg az áfészeknél viszont megmaradtak felhasználatlan összegek – ezért a helyi alapszervezeti testületek elmaraszthatók.

5 év alatt 17.511 dolgozó részesült – a szakszervezet egyetértésével – vállalati lakásépítési támogatásban, zömmel kamatmentes, ill. hosszú lejáratú kölcsön formájában.

A beszámolási időszakban növekedtek a megélhetési nehézségek. Nem sikerült megőrizni a nyugdíjak reálértékét, a központi áremelkedések ellentételezése sem volt kellő mértékű. Mindezek következtében a szakszervezet munkájában előtérbe került a nehéz körülmények között élők fokozott segítése.

Az adott időszak jellemzője volt a nagyszámú létszámmozgás a szakmában – ennek következményeként a taglétszám csökkent, habár a szervezettség aránya 0,2 %-kal javult.

Ugyancsak ekkor értékesítették a KPVD SZ ingatlanai közül a visegrádi üdülőt.

A KPVD SZ struktúrájában többféle szakmai titkárság működött: külkereskedelmi, pénzügyintézeti, vendéglátó és idegenforgalmi, szövetkezeti és termelőeszköz-kereskedelmi.

A szakmai titkárságok feladata az adott terület szakmai és rétegérdekeinek feltárása és képviselete volt.

A KPVD SZ nemzetközi munkája – túl a delegációcseréken és a nemzetközi üléseken való részvételen – széles körű írásos tájékoztatási kapcsolatot jelentett, valamint konzultatív találkozókra való tapasztalatcsere-lehetőségeket. E kör bővíthetősége a nemzetközi helyzet függvénye volt.

Tanulságos áttekinteni az 1986-os kongresszus határozatát:

- az üzemi demokrácia fejlesztésében az érdemi, tartalmi kérdések fejlesztése szükséges, a közvetlen demokratikus fórumok: a szakszervezeti csoport, a termelési, ill. a brigádtanácskozás szerepének előtérbe helyezésével. A lehetőségek közötti tényleges választás, a vélemények vitákban ütköztetése a cél.
- a vállalati tervekben javuljon a dolgozó emberről való gondoskodás, a munkahelyek humanizálása.
- érvényesíteni kell a szakszervezet kettős funkcióját: az érdekvédelmet és a gazdasági fejlődés segítségét.
- a kereskedelmi dolgozóknak figyelembe kell venniük, hogy munkájuk, magatartásuk jelentősen befolyásolja a közhangulatot, ami nagy felelősség. A kongresszus ugyanakkor felkéri az állami szerveket, hogy túl gyakori árváltozásokkal ne terheljék túl a kereskedelmi dolgozókat.
- a szakszervezeti szervek fordítsanak nagy gondot a szakmunkástanulók gyakorlati foglalkozásaira. Követeljük meg, hogy a legjobb szakemberek foglalkozzanak velük. Élet- és munkakörülményeik javítása, műveltségük fejlesztése szakszervezeti feladat.
- a kereseti- és bérvizonyokat tovább kell javítani – az éves keresetnövekedés ne maradjon a népgazdasági átlag alatt.

- a belkereskedelemben a hálózat növekedése indokolja a hétköznapi nyitva tartási idő felülvizsgálatát. Meg kell alapozni az áttérést az 5 napos munkahétre.
- javítani kell a jogorvoslati és ellenőrző munkát.
- a kereskedelemben dolgozók egészségügyi helyzetének javítása érdekében fejlesztendő az üzemegészségügy, és az egészséges életmódra nevelés is fontos feladat.
- a szakszervezeti szervek követeljük meg a munkahelyek és környezetük biztonságát és kulturáltságát. Segítsék és ellenőrizzék a vállalatokat, hogy tegyenek a környezeti ártalmak (zaj, levegő- és vízszennyezés) megszüntetéséért, a munkaeszközök korszerűsítéséért.
- a szakszervezeti nevelőmunka nem elkülönült reszortfeladat: minden szakszervezeti tevékenységnek magában kell foglalnia.

(Ezeknek a céloknak egy része valóban reális és előremutató, ám többnyire "a megszokott meder" érződik rajtuk, azaz hogy a KPVDSZ kongresszusa akkor még nem mérte/mérhette fel, milyen földrengésszerű, gyökeres átalakulás közeleg a szervezet életében néhány éven belül.)

A magyar társadalomban a 80-as évek utolsó éveiben már érződött a mélyreható változások előszele. Ettől nem volt mentes a szakszervezeti mozgalom sem.

Először egyes értelmiségi területeken jöttek létre – a SZOT-on kívüli, attól deklaráltan elkülönülő – alternatív szakszervezetek. (Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája, TUDOSZ, Munkástanácsok)

A KPVDSZ-ben 1988-1989-re erősödtek fel a megújulásra való törekvések. Ezek megvalósíthatóságának zálogát elsősorban a gyökeres szervezeti átalakulásban és a felső vezetésben való személyi változásokban látták. Ebben az időszakban jöttek létre – akkor még a KPVDSZ-en belül – a különböző szakmai szakszervezetek: a belkereskedelmi, a szövetkezeti, a külkereskedelmi és a termelőeszköz-kereskedelmi: mindegyikük külön elnökkel és titkárral, önálló vezető testületeikkel. 1989 nyarán 12 élelmiszer-kereskedelmi cég (többségükben közértek) szakszervezeti alapszervezete a KPVDSZ főtitkárával és a kialakuló struktúrájának bizonyos elemeivel való elégedetlenségük kinyilvánítására létrehozták az ÉKDSZ-t, azaz az Élelmiszer-kereskedelmi Dolgozók Szakszervezetét, amely egyébként – nem kis felháborodást keltve – szintén a KPVDSZ-en belüliként határozta meg magát.

Ez ugyanis akkortájt nagy "háborút", hónapokig eltartó ellenségeskedést és dühödő vitákat váltott ki – elsősorban a belkereskedelmi szakmai szakszervezet részéről természetesen, amelyből a "rebellis" 12 alapszervezet kivált. A tét többrétű volt az ÉKDSZ számára: egyrészt az esetleges kiközösítéssel járó erkölcsi és főleg anyagi veszteség (nem volt mindegy, hogy a tekintélyes KPVDSZ-vagyont illetően jogutódnak ismerik-e el vagy sem!), másrészt a többiekkel való jövőbeni együttműködés perspektívája vagy ellehetetlenülése szempontjából.

Amikor a pénzügyi és vendéglátó titkársághoz tartozó alapszervezetek úgy döntöttek, hogy önálló szakszervezetekké alakulva kiválnak a KPVDSZ-ből, ez megpecsételte a további sorsát: **a KPVDSZ 1989. december elsejei kongresszusán kimondta feloszlását és megszűnését.**

X. Kereskedelmi Szakszervezetek Szövetsége (KSZSZ) (1989 – 1993)

A kongresszus másnapján, 1989. december 2-án a korábban megalakult 5 kereskedelmi szakszervezet (BDSZSZ, ÉKDSZ, FSZDSZ, KDSZSZ és a TEKDSZ – "magyarul": a Belkereskedelmi Dolgozók Szakmai Szakszervezete, az Élelmiszer-kereskedelmi Dolgozók (Önálló) Szakszervezete, a Fogyasztási Szövetkezeti Dolgozók Szakszervezete, a Külkereskedelmi Dolgozók Szakmai Szakszervezete és a Termelőeszköz-kereskedelmi Dolgozók Szakszervezete) egymással szövetségre lépve létrehozta a **Kereskedelmi Szakszervezetek Szövetségét (KSZSZ)**

A szövetség létrejöttekor az 5 szakszervezetnek összesen 372 ezer tagja volt.

A KSZSZ általános elnöke Dr.Vágó János, (a KDSZSZ elnöke), társadalmi elnöke Galla Gyula, ügyvezető elnöke pedig Dr.Sáling József, (az FSZDSZ elnöke) lett.

A Vendéglátó és Idegenforgalmi Szakszervezet (VISZ) és a Bankok, Biztosítók Dolgozóinak Szakszervezete (BBDSZ) immár teljesen önállóvá vált szakszervezetekként működtek tovább.

Nemcsak a kereskedelmi szakszervezetben, hanem a Szakszervezetek Országos Szövetségében (SZOT) is elemi erővel jelentkezett a változtatás igénye.

Miközben a magyar társadalomban már nyílt előkészítő tárgyalások folytak – működött az Ellenzéki Kerekasztal – a rendszerváltás levezénylésének, az 1990. évi országgyűlési választások lebonyolításának mikéntjéről, a SZOT-ban is érett a változás. Összhangban az 1988. decemberi országos értekezleten megfogalmazott céllal, miszerint el kell jutni a felelős, markáns érdekképviselő, érdekvédelem vállalásáig, feladni a demokratikus centralizmus elvét, kimondani a szakszervezetek pártoktól való függetlenségét, az állammal való új viszony kialakítását, a vezető testületek munkájának és a pénzügyek kezelésének a tagság előtti nyilvánosságát, a tagszervezetek képviselői **1990. március 3-án megalakították a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségét (MSZOSZ)**. Elnöke Dr. Nagy Sándor lett, alelnöke Dr. Sándor László.

Ezzel a magyar szakszervezetek végleg felszámolták az úgynevezett transzmissziós (a vezető párt kiszolgáló szócsöveként, annak politikáját hirdető, magyarázó és elfogadtatni hivatott) szerepüket.

A volt SZOT bizonyos tagszervezetei kiváltak, más konföderációkat (szövetségeket) alkotva folytatták tevékenységüket (így jött létre pl. az Autonómok, a SZEFE /Szakszervezetek Együttműködési Fóruma/). A többség azonban az MSZOSZ-t választotta, így ez a konföderáció maradt a legnagyobb mind az alkotó tagszervezeteinek száma, mind a tagszakszervezetei taglétszáma alapján.

A magyar szakszervezeteknek nem volt könnyű megtalálni a helyüket a rendszerváltást követően a megváltozott gazdasági és társadalmi viszonyok között. Nehezen, olykor késve, lassan, keservesen (vagy mind a mai napig még nem igazán) találtak megoldást, válaszokat olyan új helyzetekre, mint a privatizációval együtt járó, a munkavállalókat alapvetően érintő változások, továbbá a munkanélküliség, a romló életszínvonal, a tömeges elszegényedés stb.

Ehhez jöttek még 1991-ben (az Antall-kormány idején) a parlament által elfogadott szakszervezet-ellenes törvények, úgyhogy kemény kihívásokkal kellett nap, mint nap szembenézniük a szakszervezeti tisztségviselőknek minden szinten.

(Más kérdés, hogy 1991-ben végül az MSZOSZ tagszakszervezetei megerősödve kerültek ki a rájuk erőszakolt procedúrából: hogy nyár közepén nem egészen 2 hónap alatt minden tagjuktól újra beleegyező aláírást kellett beszerezniük a munkáltató általi tagdíjlevonás érdekében – amelyre egyébként 1988-ban, az adórendszer bevezetésekor álltak át az addigi szakszervezeti bélyeggel dokumentált tagdíjfizetésről.)

Visszatérve a KSZSZ-re: a kereskedelmi szakmákat – közülük is elsőként az élelmiszer-kereskedelmet – érintette legérzékenyebben a privatizáció. Ha a szakszervezet bele akart szólni – márpedig igenis bele akart! – a munkavállalók jövőendő sorsába, az eladott üzletek és cégek új tulajdonosainak velük való terveibe, akkor ezt ki kellett harcolnia!

Büszkén szögezhetjük le, hogy az országban először, úttörőként ez az ÉKDSZ-nek sikerült, a közért-privatizáció kapcsán. Más kérdés, hogy a minisztérium és az Állami Vagyonügynökség által létrehozott bizottságban mennyire fogadták el és meg a javaslatát, fenntartásait, tiltakozásait. De nagyon fontos volt az ezáltal első kézből való információkhoz jutás a szakszervezeti teendők időben való kialakítása és végrehajtása érdekében!

A szövetséget alkotó 5 szakmai szakszervezet között nagyságukat, munkájuk, feladataik sajátosságait és egyéb adottságaikat tekintve elég nagy különbségek voltak.

Mindegyikük kétségtelenül nagyobb önállóságot élvezve dolgozhatott, az adott szakma sajátosságainak megfelelő érdekek képviselője mentén, a saját testülete által kialakított módszereket és eszközöket alkalmazva, a maguk elé kitűzött célok elérése érdekében. Ezen célok között elsősorban a munkavállalók alkalmazásának és foglalkoztatásának a törvényessége, alapvető szociális juttatásai lehetőség szerinti, további kiharcolása, jogaik érvényesítése szerepeltek.

Mindez korántsem volt egyszerű feladat, főleg az új tulajdonosokkal szemben.

A KSZSZ-en belül rendszeresen sor került az 5 szakszervezet közötti egyeztetésre, a közösen végrehajtandó feladatok koordinálására, de így is több átfedés jelentkezett (főleg a területi, megyei tevékenység irányításában), amely zavart okozott. A bizonyos ügyekben megmaradt rivalizálás pedig erőt és energiát vont el az érdemi munkától, gyengítette a tagságban a szakszervezetről kialakított pozitív képet.

1992 végére 183 ezer tagra apadt a létszám, ráadásul a privatizáció következtében a teljes kereskedelmi ágazatban a munkavállalók közötti szervezettség 20-25 %-ra esett vissza. **A tagmegtartó erőfeszítéseknek egyre inkább ellene dolgozott az alkalmazottak félelme az új tulajdonostól, a korábbi vállalati struktúrák szétesése stb.**

Mindezen tényeket tekintetbe véve úgy volt summázható a helyzet, hogy bár a maga idején a szakmai szakszervezetek megalakulása előrelépést jelentett a változás kikényszerítésében, de az adott társadalmi és politikai környezetben az eddigi tagszervezeti önállóság nem váltotta be az összes kereskedelmi dolgozó felől közelítve az 1989-ben hozzá fűzött reményeket.

XI. Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete (KASZ) (1993 -)

Látszott, hogy valamit sürgősen lépni, tenni kell, különben az apadó létszámú 5 szakmai szakszervezetnek külön-külön bajos lesz talpon maradnia.

A kereskedelem területén foglalkoztatott alkalmazottak elemi érdeke – még ha ezt sajnos nem is ismeri fel mindegyikük -, hogy legyen egy erős, céltudatos, az állammal és a munkáltatókkal szemben hatásosan fellépni: tárgyalni és harcolni egyaránt kész, jól szervezett és eredményeket felmutatni képes, azaz sikeresen működő szakszervezetük.

A széthúzás nem lehetett perspektíva. Történelmi érdemük az 5 kereskedelmi szakszervezet vezető testületeinek, hogy ezt időben felismerték, és cselekedtek.

A részérdekek érvényesíthetőségét továbbra sem tagadva, az egységben, az anyagi, szellemi, szervezeti erők összesítésében és valóságos egybekovácsolásában rejtett ennek a reális lehetősége. **Megszüntetve az egymás közti, belső konfliktusokat, csakis az érdekvédelmi és a tagszervezési munkára koncentrálni!**

Hosszas – és egyáltalán nem egyszerű – tárgyalások, az 5 szakmai elnökség közötti egyeztetések eredményeként megállapodásra jutott a KSZSZ-t alkotó 5 kereskedelmi szakszervezet, hogy a megfelelő feltételek kidolgozásával egyesülnek.

Az új, immár egységes szakszervezet elnevezésében a létrehozók visszanyúltak a gyökerekhez: az 1900-ban megalakult Kereskedelmi Alkalmazottak Szakegyletének a rövidítését – KASZ – alkalmazva és átvéve az új név **Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete lett.**

S ezzel elérkeztünk szakszervezetünk legújabb kori történetéhez – amely nap, mint nap alakul, folyamatosan változik aszerint, hogy a tagságunk és a tisztségviselőink a minket körülvevő társadalomtól milyen impulzusokat kapnak, azaz milyen kihívásokkal, új és újabb helyzetekkel, feladatokkal találják magukat szembe.

(Ezek az évek még túl közel vannak ahhoz, hogy értékelhesse, aki benne él és dolgozik. El kell telnie bizonyos időnek, hogy kellő rálátással rendelkezzen, aki mérlegre teszi szakszervezetünk történetének ezt a legutóbbi szakaszát. A megítélés joga elsősorban a tagságunké: mindazoké, akik rendszeres tagdíjfizetésükkel fenntartják, tehát hitet tesznek a KASZ mellett, ha kell, aktivizálhatók, s legjobbjaik munkát, feladatot, tisztséget is vállalnak a szakszervezeti munkában. Ők azok, akik hatást gyakorolhatnak a testületi döntésekre és a cselekedeteinkre, vagyis akik ezáltal nem csak "a pálya széléről kiabálják be" a véleményüket.

Ennek megfelelően az 1993 óta eltelt néhány év krónikájaként csak a legfontosabb tények és döntések, a megtett lépések, eredmények és kudarcok felsorakoztatására szorítkozunk.)

Amióta újra KASZ vagyunk, a vezetői struktúra közben is változott: Dr. Sáling József lett az elnök (aki 1998 óta országgyűlési képviselőként is dolgozik azért, hogy a munkavállalói érdekek is jelenjenek meg, kapjanak hangot a Parlament falai között!), a két alelnök Batke Jánosné (a szervezetpolitikai) és Mátraházi István (a szakmai ügyekért felelős poszton) lett.

Sikerült megőriznünk a teljes, országos területi jelenlétet: minden megyében jelen van a KASZ, rendszeresen működnek a megyei fórumok.

A KASZ tagja lett a FIET-nek, a kereskedelmi szakszervezetek nemzetközi szövetségének. (Amely 2000 elején két másik nemzetközi szakszervezettel egyesülve UNI (Union Network International: Egyesült Nemzetközi Hálózat) néven folytatja a munkáját.)

A KASZ alapszabálya és működése is egyértelműen tagjai érdekeinek védelmét és képviseletét tekinti a legfontosabb feladatának.

A legfontosabb teendők között első helyen a **munkahelyi kollektív szerződések** megkötése, illetve azok érdemi tartalommal való megkötése érdekében folytatandó tárgyalások szorgalmazása, valamint felső szinten a partner munkaadói szervezetekkel egyeztetett és aláírt **ágazati kollektív szerződések**, az **éves bérmegállapodások** állnak.

A kollektív szerződések betartásának ellenőrzése, a munkajogi törvényesség feletti őrökös (a munkaviszony létesítésének és megszüntetésének feltételei és körülményei, a munkaidő hossza, a bér és a különböző pótlékok szabályos kifizetése, a túlmunka mértéke és ellentételezése, a szabadnapok, a szabadság kiadása, stb.), az ezzel kapcsolatos munkavállalói panaszok kivizsgálása, **jogsegélyszolgálat működtetése**, a sérelmek orvoslásának – akár bírósági úton való – elérése állnak a napi tevékenység központjában.

A leltárhányért való vértlen anyagi felelősség törvényi szabályozásának a munkavállalókra nézve igazságosabb, azaz kedvezőbb megváltoztatásáért szakszervezetünk több évtizede vívja a maga harcát. A Munka Törvénykönyve - tiltakozásunk, szakmai érveink ellenére - inkább szigorításokat vezetett be, amelyek ellen a KASZ az Alkotmánybírósághoz fordult. Döntés az ügyben még nem született.

Szinte az egész évszázadon végighúzódó, örökös harc a nyitva-, illetve zárva tartás szabályozásáért vívott szakszervezeti küzdelmünk. A hatályos Munka Törvénykönyve ide vonatkozó §-át egyes multinacionális cégek előszeretettel értelmezik a maguk ízlése és érdekei szerint: az ádáz piaci verseny és a konkurenciaharc keretében semmiféle korlátozást, sem az állami, politikai, sem a vallási ünnepek tiszteletben tartásának kötelezettségét nem hajlandók elismerni magukra nézve.

Szakszervezetünknek a cégek figyelmét a törvényesség betartására felhívó levelei több esetben hatástalanok maradnak. A harcban azonban szerencsére vannak szövetségeseink.

A KASZ éppen a közelmúltban a katolikus és a református egyházhoz fordult segítségért az ünnepek tiszteletben tartatása érdekében.

A másik mód, hogy felhívjuk a Munkaügyi Felügyelőségeket az ünnepeken való zárva tartásra, ill. az alkalmazottak foglalkoztatására vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzésére. (Ezek az ellenőrzések rendszerint jelentős bírságok kiszabásához vezetnek, ám egyes cégeknél ennek sincs kellő visszatartó ereje.)

Rendkívül fontos továbbra is, hogy a cégek átalakulásakor (összevonások, szervezeti változások), tulajdonosváltások esetében szakszervezetünk adjon konkrét segítséget a munkavállalókat érintő kérdések rendezéséhez módszertani útmutatásokkal, állásfoglalásokkal.

A KASZ tagjainak különféle szolgáltatásokat is biztosít. A teljesség igénye nélkül néhány ezek közül:

- a jogsegélyszolgálatot már említettük
- a KASZ segélyezési alapot létesített a szociálisan rászorult tagjainak anyagi megsegítésére
- a SIGNAL Biztosítóval megkötött szerződés értelmében a KASZ összes tagjára napi 24 órás balesetbiztosítás lépett érvénybe a 2000. évre
- a KASZ jogelőd szakszervezeteinek kezdeményezésére 10 évvel ezelőtt jött létre az "ALAPÍTVÁNY A KERESKEDELMI DOLGOZÓKÉRT", amely a kereskedelem érdekeinek védelme közben a fizikai vagy pszichés sérülést elszenvedett kollégáknak (jellemzően a bolti rablótámadások sértettjeinek, áldozatainak) nyújt egyszeri anyagi támogatást egészségi rehabilitációjuk elősegítésére.

- közel 500 alapszervezetünk tisztségviselői és tagsága részére folyamatosan készítünk és küldünk a munkájukhoz mindenféle témában tájékoztató anyagokat, írásos információkat.

Minden szakszervezetnek alapvető érdeke és feladata, hogy kövessen el mindent taglétszáma megtartása és növelése céljából.

Az ennek érdekében folytatott folyamatos tagszervező munka ellenére sajnos az utóbbi években valamivel nagyobb arányban csökkent szakszervezeti tagjaink száma, mint azoknak a cégeknek az állományi létszáma, ahol a KASZ-nak van alapszervezete.

Csak rendkívül szívós munkával – és a nemzetközi szakszervezeti mozgalom segítségét is olykor igénybe véve – sikerül bejutnunk 1-1 újonnan hazánkba települt multinacionális kereskedelmi céghez szakszervezeti tagok szervezése, illetve alapszervezet létrehozása céljából.

A szakszervezetek manapság általában elég nagy politikai nyomásnak vannak kitéve. Mára már nemcsak az MSZOSZ és a hozzá tartozó tagszakszervezetek, de mindegyik konföderáció egyaránt érzi a saját bőrén, hogy sokan és sokféleképpen, a legkülönbözőbb módszerekkel szeretnék elérni, hogy Magyarországot "szakszervezetmentes övezetté" tegyék.

Nemcsak – és még csak nem is elsősorban – a szakszervezeti tisztségviselőkön múlik, hogy ezt meg lehet-e tenni vagy sem.

Minden ott dől el, hogy a jelenlegi szakszervezeti tagok, valamint a még nem tag munkavállalók felismerik-e, hogy egyenként szinte semmi esélyük nincs a jogaik érvényesítésére és megvédésére, jobb foglalkoztatási feltételek, nagyobb bér, munkabiztonság stb. kiharcolására. Rádöbbennek-e arra, hogy csak együtt, egy nagy taglétszámú és erős érdekvédelmi szervezet = a szakszervezetük tagjaként tudják elérni, hogy legyen, aki kiáll értük (helyettük is) az érdekeikért, a jogaikért, az igazságuk védelmében.

Hogy az ez iránti igényük legyen erősebb a félelmeiknél – hiszen 1-1 embert el lehet lehetetleníteni (kiszekírozni, elbocsátani, megkeseríteni az életét vagy simán megfenyegetni), ám egy teljes közösséggel ezt lehetetlen megtenni.

Egy demokratikus államban merjenek öntudatos állampolgárként viselkedni és cselekedni. Legyenek tisztában az alapvető alkotmányos jogaikkal, s bátran gyakorolják is azokat.

Minden bizonnyal van egy réteg (korosztály?), akiket ez az intelem vagy inkább tanács kevésbé érint meg: évtizedes félelmeiken nehéz felülemelkedniük. Az ő meggyőzésük, megnyerésük a mégoly sikeres és vonzó szakszervezeti munka láttán sem könnyű.

Adva van azonban az a fiatal, a leendő hivatását most elsajátító korosztály, akik számára már természetes közeg, hogy demokráciában élnek, s hogy demokratikus jogaikat szabadon akarják gyakorolni.

Ezért tartja szakszervezetünk alapvetően fontosnak, hogy ismerkedjenek meg közelebbről a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete múltjával és jelenével, hogy kapjanak kedvet a tagjává válva aktívan bekapcsolódni a jövőjének alakításába. Az ez irányú érdeklődés felkeltésére – reméljük – a 100 éves évforduló pont jó alkalom.

Szeretnénk, hogy a 150. évforduló megünneplését másokkal együtt ők, a 200-adikat a gyermekeik, unokáik szervezzék majd meg!

Budapest, 2000. március 8.

